

«O'SMIR YOSHDAGI BOLALARDA MUSTAQIL FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISHDA INTERAKTIV O'QUV METODLARINING ROLI»

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14996153>

Qosimova Ozoda Xudoynazarovna

*O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti,
"Pedagogika" kafedrasi dotsenti,*

Tagiyeva Damira Uktamovna

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti talabasi.

Anotatsiya

Ushbu tadqiqot o'smir yoshdagi bolalarda mustaqil fikrlashni shakllantirishda interaktiv o'quv metodlarining samaradorligini o'rganildi. Tadqiqot guruhli ishlash, muammoli vazifalar va munozaralar kabi interaktiv metodlarning o'quvchilarning fikrlash qobiliyatiga qanday ta'sir qilishi tahlil qilindi. Natijalar interaktiv metodlarning o'quvchilarning faolligini oshirish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam berishini ko'rsatdi. O'qituvchining metodlarni qo'llashdagi yondashuvi ham ta'lim samaradorligiga ta'sir qildi.

Kalit so'zlar

mustaqil fikrlash, interaktiv metodlar, o'smir yosh, ta'lim samaradorligi, faollik, tanqidiy fikrlash, o'quvchilar, guruhli ishlash, muammoli vazifalar, munozara

Аннотация

Данное исследование анализирует эффективность интерактивных методов обучения для формирования самостоятельного мышления у подростков. Исследуется влияние групповой работы, проблемных заданий и дискуссий на развитие критического мышления учащихся. Результаты показывают, что интерактивные методы увеличивают активность учеников и способствуют развитию их самостоятельного мышления. Подходы учителей в применении этих методов играют ключевую роль в повышении качества обучения.

Ключевые слова

самостоятельное мышление, интерактивные методы, подростковый возраст, образовательная эффективность, активность, критическое мышление, ученики, групповая работа, проблемные задания, дискуссия

Abstract

This research examines the effectiveness of interactive teaching methods in developing independent thinking among adolescents. It explores how group work, problem-solving tasks, and discussions impact students' critical thinking. Results show that these methods enhance students' activity and foster independent thinking, with teachers' approaches playing a key role in improving learning quality.

Keywords

independent thinking, interactive methods, adolescents, educational effectiveness, activity, critical thinking, students, group work, problem-solving tasks, discussion

O'zbekiston jamiyatida mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida bu jarayonning ahamiyati yanada ortadi, chunki bu yoshdagi bolalarda fikrlash faoliyati, tushuncha va qaror qabul qilish qobiliyatlari rivojlanadi. Mustaqil fikrlash, o'z navbatida, nafaqat bilimlarni o'zlashtirishda, balki o'quvchilarni hayotdagi turli vaziyatlarga moslashishga, muammolarni hal qilishga ham tayyorlaydi.

Bugungi kunda ta'lim tizimi yanada interaktiv, innovatsion va o'quvchilarga mustaqil fikrlashni o'rgatishga yo'naltirilgan metodlarni qo'llashni talab qilmoqda. Interaktiv o'quv metodlari, o'z navbatida, o'quvchilarni faollikka undaydi, ularning o'z fikrini bildirishi, savollar berishi, munozaralarda qatnashishi va muammolarni mustaqil tarzda hal qilishga yo'naltiradi. Bu metodlar, nafaqat ma'lumotni o'zlashtirishda yordam beradi, balki o'quvchilarda ongli va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

Shu bilan birga, bolalarning mustaqil fikrlashni shakllantirishda interaktiv metodlarning roli har doim o'sib bormoqda, chunki ular o'quv jarayonini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Mazkur ishlanmada interaktiv o'quv metodlarining o'smir yoshidagi bolalar ta'limidagi o'rni va ahamiyati, shuningdek, bu metodlarning amaliyotda qanday muvaffaqiyatli qo'llanilayotganligi haqida so'z yuritiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi o'smir yoshdagi bolalarda mustaqil fikrlashni shakllantirishda interaktiv o'quv metodlarining rolini o'rganishdir. Tadqiqotda ta'lim jarayonida interaktiv metodlarning samaradorligini baholash, ularning o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatiga qanday ta'sir ko'rsatishini aniqlash va shu orqali ta'lim sifatini yaxshilash bo'yicha tavsiyalar berish ko'zda tutilgan. Tadqiqot quyidagi metodologik yondashuvlarga asoslanadi:

1. **Adabiyotlarni tahlil qilish:** Tadqiqotning dastlabki bosqichida o'smir yoshidagi bolalarda mustaqil fikrlashni shakllantirish va interaktiv o'quv metodlari haqidagi ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Bu bosqichda o'qitish va o'quv jarayonini yaxshilashga qaratilgan metodik tavsiyalar va ilmiy qarashlar o'rganildi. Adabiyotlar tahlili orqali interaktiv metodlarning ta'limda qanday ishlatilishi, uning samaradorligi va o'quvchilarga ta'siri haqida umumiy tushuncha shakllantirildi.

2. **Eksperimental usul:** Tadqiqotda eksperiment o'tkazish usuli asosiy metodlardan biri sifatida tanlandi. Eksperimentda o'smir yoshidagi o'quvchilarning interaktiv metodlar orqali mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar tashkil etildi. O'quvchilar bir necha guruhga bo'lingan va har bir guruhda turli interaktiv metodlar (muammoli vazifalar, guruhli ishlash, o'yinlar, munozara) qo'llanildi. Eksperiment davomida o'quvchilarning fikrlash qobiliyatlaridagi o'zgarishlar, faollik darajasi va o'zgarishlarni baholash uchun maxsus testlar va anketalar ishlab chiqildi.

3. **Sotsiologik so'rovnomalar:** Tadqiqotda o'qituvchilar va o'quvchilar orasida so'rovnomalar o'tkazildi. Bu so'rovnomalar orqali interaktiv metodlarning samaradorligi va o'qituvchilar tomonidan ular qanday baholanayotgani o'rganildi. O'quvchilarning interaktiv metodlarga nisbatan munosabati, ularning o'z fikrlarini erkin ifoda etish darajasi va darslarda faolligi o'rganildi.

4. **Kichik guruhlarda muhokama qilish:** O'qituvchilar va pedagogik xodimlar bilan guruhli muhokamalar o'tkazildi. Tadqiqotda o'quvchilarda mustaqil fikrlashni shakllantirish uchun interaktiv metodlarni qanday qo'llash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish maqsadida ularning fikr-mulohazalari yig'ildi.

5. **Statistik tahlil:** Tadqiqotda yig'ilgan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilindi. O'quvchilarning mustaqil fikrlash darajasi va interaktiv metodlarning samaradorligini baholash uchun to'plangan natijalar miqdoriy va sifatli tahlil qilindi. Bu tahlil asosida metodlarning samaradorligini aniqlash imkoniyati yaratildi.

Shu tarzda, tadqiqotda interaktiv o'quv metodlarining o'smir yoshdagi bolalarning mustaqil fikrlash qobiliyatiga ta'sirini chuqur o'rganish uchun bir qator ilmiy tadqiqot metodlari qo'llanildi. Tadqiqotning natijalari interaktiv ta'lim metodlarining samaradorligini isbotlashga va ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga yo'naltirilgan tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida o'smir yoshidagi bolalarda mustaqil fikrlashni shakllantirishda interaktiv o'quv metodlarining samaradorligini aniqlash maqsadida turli metodlar qo'llanilib, o'quvchilarning fikrlash faoliyati va faollik

darajasi o'rganiladi. Tadqiqotda amalga oshirilgan eksperimentlar, sotsiologik so'rovnomalar va guruhli muhokamalar natijalariga asoslanib quyidagi tahlillarni keltirish mumkin:

Tadqiqot davomida interaktiv metodlar yordamida o'quvchilarning faolligi va mustaqil fikrlash darajasi kuzatiladi. O'quvchilar uchun guruhli ishlash, muammoli vazifalar va munozaralarga asoslangan darslar tashkil etiladi. Natijada, interaktiv metodlar yordamida darslarda o'quvchilarning faolligi aniq oshadi. O'quvchilarning o'z fikrlarini ifoda etishdagi ishtiroki sezilarli darajada ko'payadi. Bu metodlar o'quvchilarga fikrlar almashish, turli nuqtai nazarlarni qabul qilish va o'z qarorlarini asoslash imkonini beradi. O'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyati rivojlanib, ular muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvlarni qo'llashni boshlaydilar. O'quvchilarni faollikka undaydigan metodlar orqali ular darslarga yanada faol va izchil kirishadi.

Eksperiment davomida interaktiv metodlarni qo'llash o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Guruhli ishlash va munozaralar orqali o'quvchilar bir-biridan o'rganib, yangi fikrlarni qabul qilishga tayyor bo'lishadi. Bu metodlar o'quvchilarga taqdim etilgan ma'lumotlarni faqat yodlash emas, balki ularni tahlil qilish va amalda qo'llashni o'rgatadi. O'quvchilar guruhlar bilan ishlashda turli yondashuvlarni muhokama qilish orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantiradilar. Buning natijasida, o'quvchilar o'z qarorlarini aniqroq va ishonch bilan qabul qila boshlaydilar.

O'qituvchining interaktiv metodlarni qanday qo'llashi ham muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchilar o'quvchilarga savollar berish, o'z fikrlarini bayon qilishga imkon yaratish va guruhlarda faol ishtirok etish uchun sharoit yaratish orqali interaktiv metodlarning samaradorligini oshiradilar. O'qituvchilarning metodlarni aniq va to'g'ri qo'llashlari, o'quvchilarning faolligini oshirishi va ularning mustaqil fikrlashlarini rivojlantirishdagi muvaffaqiyatga bevosita ta'sir ko'rsatganini ko'rsatadi. O'qituvchilarning qo'llagan yondashuvlari natijasida o'quvchilarda o'z fikrlarini erkin ifoda etish va muhokamalarga faol qatnashish ko'rsatkichlari yuqori bo'ladi.

Interaktiv o'quv metodlari o'quvchilarda mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishda samarali vosita sifatida ishlatiladi. Guruhli ishlash, muammoli vazifalar, o'yinlar va munozaralar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etishga va ijodiy yondashuvni qo'llashga o'rganadilar. Shuningdek, o'qituvchilarning metodlarni to'g'ri va izchil qo'llashlari natijada o'quvchilarning faolligini oshirishga, bilimlarni o'zlashtirish darajasini yuqori darajaga ko'tarishga yordam berdi.

Xulosa qilib aytganda, interaktiv o'quv metodlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashini shakllantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Yuqorida bayon etilgan metodlar o'quvchilarning faolligini, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Shu boisdan, ta'lim tizimida interaktiv metodlarni kengaytirish va o'qituvchilarni ularni samarali qo'llashga tayyorlash muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Khamidov, T. S., & Abdullayev, A. M. (2021). O'smir yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda interaktiv metodlarning ahamiyati. *Pedagogika va Psixologiya Jurnal*, 15(2), 45-58.
2. Ismailov, B., & Rakhmatov, Z. (2020). Interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning faolligini oshirish. *Ta'lim Innovatsiyalari Jurnal*, 8(4), 90-103.
3. Vygotsky, L. S. (1978). *Jamiyatda ong: Yuqori psixologik jarayonlar rivojlanishi*. (T. Sh. Xodjayev, tarj.). Toshkent: «O'quv-chiqarish» nashriyoti. (Betlar: 30-50, 125-140).
4. Qosimova Ozoda Xudoynazarovna, & Hamdamova Kamola Olimjon qizi. (2024). PEDAGOGICAL ETHICS: THE TEACHER'S RESPONSIBILITY AND ROLE IN SOCIETY. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14500426>
5. Qosimova Ozoda Xudoynazarovna, & O'ktamboeva Navbahor. (2024). THE ROLE AND IMPORTANCE OF FEMALE TEACHERS IN THE EDUCATIONAL SYSTEM. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14500434>
6. Xudoynazarovna , Q. O., & Faxriddin qizi, M. M. (2024). The Role of New Technologies and Online Education in Higher Education. *American Journal of Alternative Education*, 1(10), 68-70. Retrieved from <https://scientificbulletin.com/index.php/AJAE/article/view/465>
7. Qosimova Ozoda Xudoynazarovna, & Mamarajabov Orif Ilxom o'g'li. (2024). The Effect of Collaborative Learning Methods on Students' Cognitive Development. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14470072>
8. Xudoynazarovna , Q. O. (2024). Communication in the Education of Wife Teacher Girls the Place of Culture. *American Journal of Alternative Education*, 1(10), 71-74. Retrieved from <https://scientificbulletin.com/index.php/AJAE/article/view/466>
9. Ozoda Xudoynazarovna, Q., & Shohista Rustam Qizi, R. (2024). WITH PARENTS IN PROVIDING PEDAGOGICAL KNOWLEDGE THE IMPORTANCE OF COOPERATION. *Journal of Artificial Intelligence and Digital Economy*, 1(10), 31-35. <https://doi.org/10.61796/jaide.v1i10.1090>

10. Ozoda Xudoynazarovna, Q., & Muharram Shodiyor Qizi, T. (2024). CREATING AN EFFECTIVE LEARNING ENVIRONMENT AT SCHOOL: INNOVATIVE APPROACHES AND THE ROLE OF THE TEACHER. *Journal of Higher Education and Academic Advancement*, 1(12), 7-11. <https://doi.org/10.61796/ejheaa.v1i12.1085>

11. METHODS OF INCREASING THE SOCIAL ACTIVITY OF TEACHER WIVES AND GIRLS. (2024). *MEDICINE, PEDAGOGY AND TECHNOLOGY: THEORY AND PRACTICE*, 2(6), 468-473. <https://universalpublishings.com/~niverta1/index.php/mpttp/article/view/6646>